TARİH Sınıf-10

OGM MATERYAL
ORTAÖĞRETİM GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

KONU YENİÇERİLER VE DEVŞİRME SİSTEMİ

YENİÇERİLER VE DEVŞİRME SİSTEMİ

Osmanlı Devleti, ülke sınırlarının hızla genişlemesi üzerine daimî bir orduya ihtiyaç duydu. Osmanlı ordusundaki yaya ve müsellem birlikleri devamlı silah altında bulunmadığından fetihler için yetersiz kaldı. Edirne'nin fethinden sonra Rumeli'deki diğer fetihlerle savaş esirlerinin sayısında büyük bir artış oldu. Bu esirlerden yararlanmak için Kazasker Çandarlı Kara Halil'in çalışmaları ile Pencik sistemi uygulanmaya başlandı. Pencik usulüne göre savaş esirlerinin beşte biri asker olmak üzere devlet tarafından alınırdı.

Bu oran, İslam hukukuna göre ganimetin beşte birinin Beytü'l-mal'a ait olması esasından ortaya çıkmıştı. Pencik sisteminin benzeri Osmanlı Devleti'nden önce Emeviler, Abbasiler ve Selçuklular gibi devletlerde gulâm sistemi olarak uygulanırdı. Osmanlılar, kendinden önceki İslam devletlerinde görülen gulâm sistemini geliştirerek daha üst bir seviyeye taşımıştı. Kazasker Çandarlı Kara Halil, Pencik sistemi ile toplanan askerden yeni bir askerî teşkilat kurma fikrini ortaya attı. Kurulan bu askerî teşkilata "Yeniçeri Ocağı", askerlerine ise "Yeniçeri" adı verildi. Yeniçeri Ocağı, Avrupa'da ilk daimî orduydu. Osmanlı ordusunun etkin bir unsuru olan Yeniçeriler, savaşlarda Osmanlı Devleti'ni üstün kılan kuvvetti. Bunun yanında yeniçeriler, padişahın merkeziyetçi otoritesinin başlıca aracı ve destekçisi olmuştu. Yeniçeri Ocağı'nın asker ihtiyacı başlarda Pencik sistemi ile karşılanıyordu. Bu sisteme göre esirler arasından seçilenler, Anadolu'daki ailelerin yanına verilir ve burada Türk İslam âdet ve geleneklerini öğrenirdi. Daha sonra bu esirler, askerî eğitim için "Acemi Ocağı" adı verilen teşkilata alınırdı.

İlk Acemi Ocağı I. Murad zamanında Gelibolu'da kuruldu. Pencik sisteminin uygulanamaması nedeniyle Kapıkulu Ocaklarının asker ihtiyacı karşılanamadı. Bunun için Rumeli'deki Hristiyan halktan devşirme yöntemiyle belirli sayıda çocuğun alınmasına karar verildi. Daha önceki Türk İslam devletlerinde pek uygulanmayan bu sistem, Çelebi Mehmet zamanında uygulanmaya başladıysa da II. Murad zamanında kanun hâline getirilmişti. Devşirme Kanunu'na göre Osmanlı halkından, şartları elverişli Hristiyan çocuklar belli bir eğitimden geçirildikten sonra Kapıkulu askeri yapılmıştı. Devşirme sistemi, başlangıçta sadece Osmanlı Devleti'nin Avrupa'daki topraklarında uygulanmıştı. Bu sistem için ihtiyaca göre sadece Balkanlardan değil bazen Orta Anadolu'dan çocuklar da devşirilmiş hatta Kafkasya'dan da devşirme alındığı olmuştu. Böylece imparatorluk sınırları içerisindeki bütün Hristiyan halk bu uygulamaya tabi tutulmuştu. Devşirmeler, Acemi Ocağında yedi sekiz yıl kadar eğitim gördükten sonra yeteneklerine göre yeniçeri, cebeci, topçu, top arabacısı ve Kapıkulu süvarisi şeklinde ayrılırdı. Yeniçeri Ocağına veya öteki Kapıkulu Ocaklarına geçişlerine bedergâh veya kapıya çıkma denirdi. Yeniçeri Ocağına alınan acemiler, burada askerî eğitimlerine devam ederdi. Osmanlı Devleti, kuruluşundan itibaren merkezî yapıyı güçlendirmeye çalışmıştır. Ancak bu dönemde merkezî otoriteyi sarsan bazı gelişmeler yaşanmıştır. Osman ve Orhan Bey zamanlarında Balkanlarda fethedilen topraklardan bir kısmı gazilere verilmiştir. Zamanla bu gaziler; bulundukları bölgelerde güçlenerek toprak sahibi, önemli bir askerî güç hâline gelmiştir. Benzer şekilde Vezir Çandarlı Halil Paşa'nın, makamını kendinden sonra oğluna ve ailesine geçirmeyi padişaha kabul ettirmesi de merkezî otoriteyi sarsan diğer bir gelişme olmuştur. Şehzadeler arasındaki taht kavgaları nedeniyle yaşanan mücadelelerde devletin bütünlüğünü ve otoritesini tehdit etmiştir. Buna karşın Osmanlı Devleti'nin merkezî otoriteyi kurması ve sürdürmesinde devşirme sistemi önemli bir unsur olmuştur. Osmanlılarda, orduda ve devlet görevlerinde devşirmelerin kullanılması ile herhangi bir kişi veya grubun imtiyaz kazanması ve güçlü bir sınıf hâline gelmesi engellenmiştir. Yeni Çağ'da Avrupa'nın ilk merkezî devleti olan Osmanlı Devleti, feodal yapının oluşmasını engellemeye çalışmıştır. Osmanlılar, merkezî otoriteyi güçlendirmek için idari ve askerî teşkilatlarda kendi görevlilerini yetiştirmeye önem vermiş ve devşirme sistemini de bu amaçla kurmuştur. Bu sistemin temel ilkesi, Türk İslam âdet ve geleneklerine, hükümdara ve devlete sadakatle bağlılıktır. Hükümdar değişse de devşirmelerin devlete sadakat ve bağlılıkları değişmemiştir.

SORULAR

1.) Gayrimüslim ailelerden devşirme yoluyla alınan çocuklara askerî eğitim ilk olarak hangi birimde verilmiştir?

A) Acemi Ocağı B) Cebeci Ocağı
C) Sipahiler D) Sıbyan Mektebi
E) Humbaracılar

Cevap: A

2.) Yeniçeri Ocağına asker yetiştirmek için kurulan Acemi Oğlanlar Ocağı I. Murat zamanında kurulmuştur. Pençik Kanunu çıkarılarak esirlerden yararlanma yoluna gidilmiştir. Bu kanuna göre savaş esiri olan Hristiyan çocukların beşte biri devletin olacaktır. Bu çocuklar kısa bir eğitim gördükten sonra Yeniçeri Ocağına alınıyordu. Ancak bu durumun sıkıntıları görülünce, çocuklar ilk olarak Türk ailelerin yanına verilmiş ve burada eğitilmişlerdir.

Buna göre Osmanlı Devleti ile ilgili aşağıdaki yargılardan hangisine ulaşılamaz?

A) Pençik sistemi gayrimüslimlere uygulanmıştır.
B) Yeniçeri Ocağına girmeden önce devşirilen çocuklar eğitime tabi tutulmuştur.
C) Pençik sistemi asker ihtiyacını karşılamak için kullanılmıştır.
D) Acemi Oğlanlar Ocağına asker alımında değişiklikler yapılmıştır.
E) Yeniçeri Ocağı, Osmanlı merkez ordusunu oluşturmuştur.

Cevap: E

3.) Osmanlı Devleti daimî ordusunu oluştururken;
I. Pencik, II. İstimâlet, III. Devşirme
sistemlerinin hangilerinden yararlanmıştır?

A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız III
D) I ve III E) I, II ve III

Cevap: D